

передусім можливість отримати місце в гуртожитку, фінансову підтримку у вигляді стипендії, інші пільги, встановлені державою. Складніше тим дітям, які мають розпочати трудове життя відразу після закінчення школи. Забезпечення їх житлом та робочим місцем законодавчо визначено, однак реально ці гарантії практично не реалізуються. До речі, у разі відмови в прийомі на роботу молодих громадян у межах встановленої квоти державна служба зайнятості, відповідно до статті 5 Закону України «Про зайнятість населення», може застосовувати штрафні санкції за кожну таку відмову у п'ятидесятикратному розмірі неоподаткованого мінімуму доходів громадян.

Випускники навчальних закладів із числа дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківської опіки, забезпечуються за рахунок навчального закладу одягом і взуттям, а також одноразовою грошовою допомогою в розмірі двох прожиткових мінімумів. Нормативи забезпечення одягом і взуттям затверджуються Кабінетом Міністрів України. За бажанням випускників навчальних закладів вони можуть отримати грошову компенсацію в розмірі, необхідному для придбання одягу та взуття. Грошовий еквівалент цієї виплати визначається відповідно до Закону України "Про прожитковий мінімум". Чи є це достатнім? Можна вважати, що ні. Хоча важко оцінювати коли це не відбувалося особисто з тобою.

Проблема сирітства в Україні породжує низку інших проблем – дитячу злочинність, насильство у сім'ї, наркоманію, хвороби та навіть торгівлю дітьми. Ці теми не втраять важливості до того часу, доки ми будемо жити так, як вчора. Те, що було вчора, дало те, що є сьогодні – дітей, які через кілька років стануть дорослими, залишившись сиротами. Нам жити в цьому суспільстві. Нам з вами жити серед цих людей, які не мали можливості відчувати і зрозуміти прекрасного сенсу слова «сім'я».

Клевака Л.П.,
*кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри психології та педагогіки
Національного університету «Полтавська політехніка
ім. Юрія Кондратюка»
Україна, м. Полтава*

ДОСВІД ВИКОРИСТАННЯ КАНІСТЕРАПІЇ В ДІЯЛЬНОСТІ ЗАКОРДОННИХ СОЦІАЛЬНИХ ПРАЦІВНИКІВ

Каністерапія – метод позитивного психосоціального і фізіореабілітаційного впливу на людей які цього потребують, через

спеціально керованих і навчених собаки або пса (лат. canis – собака). Каністерапія поширена в країнах з високим соціальним розвитком. Програми виховання та підготовки собак-терапевтів мають серйозну державну та благодійну підтримку, бо складність та відповідальність в цій діяльності величезна.

Поле діяльності для участі собак-терапевтів дуже широко. Каністерапевти працюють в школах, лікарнях, центрах реабілітації, будинках для людей похилого віку та інших соціальних установах. Каністерапія добре себе зарекомендувала при роботі з емоційно лабільними дітьми, аутистами, з клієнтами, що страждають від депресій, посттравматичних розладів, особами з інвалідністю, що проходять реабілітацію, з людьми похилого віку, що страждають деменцією і хворобою Альцгеймера. Звернемо увагу, що лікування собаками відіграє дуже велику роль при соціальній та психологічній реабілітації жертв насильства і стихійних лих. Зв'язок з собакою є ефективним відволіканням для людей, які страждають від психічних розладів, депресії або тих, хто просто відчуває себе самотнім. Наприклад, у будинках для людей похилого віку або в дитячих будинках, де собака для дітей є другом та істотою, про яку вони повинні піклуватися. Для людей з психічною та фізичною інвалідністю терапія з собаками є частиною реабілітації, оскільки допомагає тренувати (навантажувати) деякі частини тіла. Дуже важливим і успішним методом є позиціонування. У дітей каністерапія найбільш часто використовується в логопедії, реабілітації слуху, а також для дітей з порушенням інтелектуального розвитку. Для осіб з аутизмом собака може довго працювати як посередник між їхнім світом і оточенням [1; 4].

Історія каністерапії походить з 1796 року, коли в англійському графстві Йоркшир була заснована лікарня для душевнохворих «Ретрит». Засновник лікарні Вільям Тьюк та його сподвижники замінили традиційний на той час метод лікування психічнохворих (за допомогою гамівних сорочок і ліків) на християнські принципи співчуття, любові, розуміння і довіри. У лікуванні стали застосовувати собак. Згодом лікарі відзначали позитивний вплив тварин на хворих, оскільки у них знизилася агресія і частота нападів.

Також американський дитячий психіатр Борис Левінсон помітив, як його маленькі пацієнти позитивно реагували на його собаку, який знаходився в приймальні під час сеансу лікування, згодом запропонував використовувати цих тварин для лікування психічних розладів. Він вперше вжив в 1969 році термін «pet-терапія» [4].

Однією з перших терапевтичний ефект від перебування у палаті хворої людини собаки помітила Елайна Сміт, коли працювала у лікарні

в Англії. Тоді в неї виникла ідея використовувати собак, яких спеціально навчають, для підтримки та розради пацієнтів. Першими собаками-терапевтами стали кілька німецьких вівчарок та колі. Пізніше була створена Міжнародна організація терапії тваринами (Pet Therapy International), яка займається пропагандою пет-терапії, навчанням собак, вирішенням юридичних питань, питань страхування собак та їх власників тощо. На думку Міжнародної організації терапії за допомогою тварин сама поява собаки у лікарняній палаті вносить пожвавлення у стерильну буденність, пожвавлює розмови, пом'якшує серця. Люди здатні відволікатися від важких дум та болі, коли погладжують блискучу собачу шерсть, відчувають тепло дружніх лап [6].

У даний час дослідники [2; 5; 7] виділяють наступні напрямки використання каністерапії в роботі з клієнтами соціальної сфери.

По-перше, це допомога в нормалізації стану людини в кризовій ситуації – людина опиняючись в стресовій ситуації, наприклад у зв'язку з втратою близьких відчуває нестачу в соціальній і психологічній підтримці. Тварини мають унікальну здатність нормалізувати, навіть складну стресову ситуацію. При взаємодії з людиною вони можуть ненав'язливо підтримати, а в деяких випадках є єдиною істотою здатною дійсно ефективно надати таку допомогу.

По-друге, допомога в процесі соціалізації і поліпшення соціальної взаємодії – собаки стимулюють людину до спілкування і часто їх присутність може стати приводом для бесіди, полегшують взаємодію з незнайомими людьми, пробуджують інтерес у співрозмовника, допомагають встановити довіру.

Наступний напрям – допомога в процесі реабілітації для правопорушників. Наукові дослідження свідчать, що тварини можуть бути використані як для роботи з неповнолітніми, так і дорослими злочинцями. В ході терапії клієнти, доглядаючи за собаками, набувають нового соціального досвіду, нових форм поведінки, в подальшому переносячи ці позитивні здобутки і в інші сфери життя.

По-четверте, це допомога клієнтам з низькою мотивацією – тварини можуть надихати і мотивувати людей на вчинення будь яких дій, наприклад, собаки впливають на збільшення кількості прогулянок, що позитивно позначається як на психологічному, так і на фізичному здоров'ї людини.

Далі – допомога людям з проблемами концентрації уваги і гіперактивності, оскільки тварини в ході взаємодії з дітьми, можуть надавати заспокійливий ефект – собака може утримувати увагу дитини, спілкування або просто спостереження за тваринами дозволяє

розслабитися, зменшити занепокоєння або знизити збудження і агресію.

По-шосте, це допомога особам з психічними захворюваннями. Соціальні працівники, використовуючи собак при роботі з хворими, що мають різні психічні розлади, знижують напругу клієнта, звільняють його від стресового стану, прищеплюють різні важливі соціальні якості, необхідні для життя в сучасному суспільстві: відповідальність, дисциплінованість і вміння самостійно приймати рішення. Подібні ефекти зачіпають весь широкий спектр психічних розладів.

Також пет-терапія використовується з метою допомоги особам з невиліковними захворюваннями – робота соціального працівника з даною категорією клієнтів є складною методологічною проблемою, тому, використання тварин дозволяє більш гладко протікати 5 стадій, через які проходять люди з невиліковними хворобами та їх родичі, (заперечення, гнів, угода, депресія і прийняття). Беззастережне прийняття тваринного допомагає хворим працювати зі своїми почуттями, впоратися зі своїми страхами, відчаєм і самотністю, знижувати рівень стресу. Відомо, що у 2011 році майже 60 відсотків американських хоспісів, які використовували комплементарну медицину, використовували для лікування тварин, у тому числі, й собак.

Наступний напрям використання каністерапії – допомога клієнтам з функціональними обмеженнями здоров'я – соціальна робота з даною категорією клієнтів досить складна, тому що вимагає постійної участі, наприклад, в разі, коли зі слабким зором або незрячим потрібна допомога в супроводі, в цьому випадку собака, яка проживає разом з ним може цілодобово надавати необхідну допомогу. Інший важливий психологічний аспект, особи з функціональними обмеженнями здоров'я отримують можливість піклуватися про когось іншого. Науковці Л. Харт, Р. Заслофф, А. Венфатто досліджуючи ефект наявності собаки у осіб з вадами слуху, встановили, що у респондентів виникає і зберігається відчуття безпеки, знижене почуття самотності і підвищений рівень соціальної взаємодії.

За даними досліджень Л. Смолвої [5] тварина здатна знизити напругу, пов'язану з самотністю ізольованих людей, може компенсувати і задовольнити щоденні потреби в спілкуванні. У ході дослідження вдалося з'ясувати, що якщо разом з дитиною на інвалідному кріслі буде собака, в дослідженні це були обслуговуючі собаки (servicedogs), то до них оточуючі люди наближалися набагато частіше. Собаки створювали сприятливі умови для спілкування, знижуючи дискомфорт при спілкуванні, оскільки дитину з інвалідністю, що мала собаку, навколишні розглядали більшою мірою як здорового [2].

Наукові дослідження, здійснені в кінці ХХ століття в США, доводять, що в 70 будинках-інтернатах для людей похилого віку, де було дозволено утримання тварин, літні люди, що страждали на депресію і не бажали ні з ким спілкуватися, доглядаючи за тваринами, повністю змінювали свій спосіб життя, ставали активними і зав'язували дружні взаємини навіть з тими мешканцями будинку, з якими раніше не контактували [4].

Собаки-терапевти стали героями американських ЗМІ, коли волонтери Humane Society of Broward County вирішили підтримати підлітків, які вижили після стрілянини в приватній школі в штаті Флорида. Вперше після трагедії учні повернулися на заняття. У класі їх радісно зустріли вихованці, а потім грали і тренувалися зі школярами. Організатори акції впевнені: собаки допомагають знизити стрес і відчутти згуртованість у важких ситуаціях.

Регулярне спілкування з собаками зменшує тривожність у онкохворих дітей. До такого висновку прийшли фахівці громадської організації American Humane. За даними дослідження, 106 пацієнтів отримували хіміотерапію, але 60 з них додатково протягом чотирьох місяців раз на тиждень займалися з псами. Сеанс тривав 20 хвилин. Істотних відмінностей в медичних показаннях піддослідних вчені не помітили. Однак занепокоєння, пов'язане з діагнозом, у першої групи дітей знизилося. Крім того, батьки побачили інтерес школярів до навчання в лікарні [3].

У Європі дуже розвинута каністерапія – наприклад у Польщі спеціальність «каністерапевт» входить до класифікатору професій. У Чехії, Іспанії є освіта за дипломом «каністерапевт». У Ізраїлі є післядипломна освіта та видається диплом державного зразка за спеціальністю «каністерапевт» [1].

Отже, каністерапія сприяє нормалізації психічного і фізичного стану людини, допомагає в кризовій ситуації, заспокоює і розслабляє, знижує почуття самотності, допомагає в процесі соціалізації і формуванні соціальної комунікації. Успіх каністерапії, передусім, залежить від правильної організації всього курсу допомоги, професіоналізму соціального працівника, від собаки, яку використовували, якості її підготовки і від особистого ставлення клієнта до конкретної тварини. Каністерапії виявляється найбільш ефективним методом для дітей і літніх людей, які часто є найбільш вразливими категоріями в плані соціалізації та емоційного благополуччя.

Список використаних джерел

1. Багненко Д. Що таке каністерапія, та як собака може стати

лікарем. URL: <https://hromadske.radio/publications/shcho-take-kanisterapiya-ta-yak-sobaka-mozhe-staty-likarem> (дата звернення: 11.03.2020 р.)

2. Дударь А. И., Хусяинов Т. М. Возможности использования домашних животных при работе с клиентом в современной социальной работе и психологии. Гуманитарные научные исследования. – 2015. – №3. URL: <http://human.snauka.ru/2015/03/10117> (дата звернення: 11.03.2020 р.)

3. Нагаевщук А., Лептуга И. «Вам прописана собака два раза в неделю». Рассказываем о пет-терапии. URL : <https://nakipelo.ua/vam-propisana-sobaka-dva-raza-v-nedelju-rasskazyvaem-o-pet-terapii/> (дата звернення: 10.03.2020 р.)

4. Пет-терапія. URL: <http://aldenvet.ua/pet-terapiya/> (дата звернення: 10.03.2020 р.)

5. Смолова Л. В. Психология взаимодействия с животными и ее применение в психолого-социальной работе. Ученые записки Санкт-Петербургского Института Психологии и социальной работы. – 2008. – Выпуск 1. – Т. 9. – С. 45-50.

6. Феді О. А. Естетотерапія: навч. пос. – Київ. : ЦУЛ, 2012. – С. 255-258.

7. Шаронова Е. Г. Социальная реабилитация школьников при взаимодействии с природой. Педагогика. – 2005. – №6. – С. 55-59. URL : http://www.portalus.ru/modules/shkola/rus_show_archives.php?subaction=showfull&id=1193750279&archive=1194448667&st_art_from=&ucat=& (дата звернення: 09.03.2020 р.)

Коваль В.О.,

кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри соціальної роботи та психології

Національного університету «Запорізька політехніка»

Україна, м. Запоріжжя

ОСОБЛИВОСТІ ІННОВАЦІЙ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ З ДІТЬМИ-ІНВАЛІДАМИ В РАМКАХ ІНКЛЮЗИВНИХ ПРАКТИК В СИСТЕМІ ОСВІТИ

Технології соціальної роботи з дітьми-інвалідами в рамках інклюзивних практик можуть розбудовуватися у двох середовищах: освітньому і корекційному. У рамках освітніх практик відбувається навчання знанням і формування вмінь і навичок, які індивід може одержати в рамках соціальних інститутів освіти.

Тобто, у процесі інклюзії основним завданням, яке вирішується в